

MACTE · INVEST

Išvestinės finansinės priemonės

Bendra informacija

Išvestinės finansinės priemonės yra finansiniai sandoriai, kurių vertė yra susieta su pagrindiniu turtu arba gaunama iš jo. Išvestinės finansinės priemonės gali būti laikomos dviejų šalių sutartimis dėl pagrindinio turto pirkimo ar pardavimo tam tikrą dieną ateityje. Išvestinės finansinės priemonės gali numatyti arba nenumatyti pagrindinio turto pateikimo tam tikrą dieną ateityje.

Prekyba išvestinėmis finansinėmis priemonėmis gali būti naudojama įvairiems tikslams. Išvestines finansines priemones galima nusipirkti siekiant sumažinti arba neutralizuoti nepalankaus pagrindinio turto kainų pokyčio poveikį (apsidraudimas (angl. hedging)). Išvestinėmis finansinėmis priemonėmis galima prekiauti kaip alternatyva prekybai pagrindiniu turtu, siekiant padidinti investicijų pajamingumą dėl gerokai mažesnio reikiamo kapitalo. Kartais išvestinės finansinės priemonės suteikia galimybę gauti pelną, susijusį su kainų skirtumais įvairiose rinkose (arbitražas (angl. arbitrage)). Investuotojai turi suprasti, koks yra jų investavimo veiklos tikslas, kad galėtų pasirinkti tinkamiausią išvestinę finansinę priemonę ir strategiją.

Išvestinėmis finansinėmis priemonėmis gali būti prekiaujama ne biržoje (OTC) arba biržoje. Biržoje prekiaujamos išvestinės finansinės priemonės yra labiau standartizuotos. Išvestinės finansinės priemonės dažnai naudojamos akcijoms, žaliavoms, valiutoms, palūkanų normoms ir kainų indeksams.

Rūšys

Yra įvairių išvestinių finansinių priemonių rūšių, kurios gali būti naudojamos skirtingiems tikslams ir gali atitikti beveik bet kokį tolerancijos rizikai lygį. Žemiau pateikiamas dažniausių išvestinių finansinių priemonių formų sąrašas:

- Ateities sandoriai (angl. future) – dviejų šalių susitarimas pirkti ir parduoti turtą už tam tikrą kainą sutartą dieną ateityje. Ateities sandoriais prekiaujama biržoje, todėl jie yra standartizuoti. Abi sutarties šalys privalo įvykdyti įsipareigojimą įsigyti ar parduoti pagrindinį turtą. Dažniausiai prekiaujama biržos prekių ateities sandoriais.
- Pasirinkimo sandoriai (angl. option) – panašūs į ateities sandorius, yra tik vienas esminis skirtumas – pasirinkimo sandorio pirkėjas nėra įpareigotas pirkti ar parduoti turtą. Yra dvi pasirinkimo sandorio rūšys – „ pirkimo (angl. call option) “ ir „ pardavimo (angl. put option)“. Investuotojai perka (parduoda) pirkimo pasirinkimo sandorius, jei mano, kad turto kaina kils (kris). Investuotojai perka (parduoda) pardavimo pasirinkimo sandorius, jei mano, kad turto kaina kris (kils). Paprastai prekiaujama akcijų pasirinkimo sandoriais ir ateities pasirinkimo sandoriais.
- Išankstiniai sandoriai (angl. forward) – panašūs į ateities sandorius, tačiau jais neprekiuojama biržoje. Tai suteikia galimybę pagal save modifikuoti išankstinius sandorius apimties, įvykdymo datos ir atsiskaitymo proceso atžvilgiu. Tačiau, kaip biržoje neprekiuojamos finansinės priemonės, išankstiniai sandoriai abiem šalims kelia didesnę sandorio šalies riziką.
- Apsikeitimo sandoriai (angl. swap) – dviejų šalių susitarimas pasikeisti (apsikeisti) iš anksto sutartais dviejų finansinių priemonių pinigų srautais. Dažnai apskeitimo sandorių tikslas yra sumažinti riziką abiem susijusioms šalims. Dažniausios apskeitimo sandorių rūšys yra palūkanų normos apskeitimo sandoriai arba valiutų apskeitimo sandoriai. Apsikeitimo sandoriais prekiaujama ne biržoje.

Visos išvestinių finansinių priemonių rūšys yra laikomos sudėtingomis finansinėmis priemonėmis.

Vertė

Išvestinių finansinių priemonių sandoriai apima iš anksto nustatytos prekybos strategijos vykdymą. Galimas pelnas ir rizika labai priklauso nuo to, ar investuotojas vykdė prekybą išvestinėmis finansinėmis priemonėmis apsidraudimo tikslais, ar dėl spekuliacinių priežasčių.

Apsidraudimo strategijose numatomas ribotas apskaičiuotas galimas nuostolis. Apsidraudimo strategijų, esant pasirinkimo sandoriams, atveju, paprastai investuotojas rizikuoja prarasti savo pradinį įnašą. Pavyzdžiui, investuotojas turi akcijų, kurios, jo nuomone, artimiausiu metu gali prarasti dalį savo vertės. Siekdamas sumažinti riziką patirti nuostolių, investuotojas gali sudaryti turimų akcijų pardavimo pasirinkimo sandorį. Tokiu atveju, jei akcijų kaina nukris, jis vis tiek galės parduoti savo akcijas už iš anksto nustatytą kainą. Jei akcijų kainos nenukrenta iki galiojimo pabaigos, baigiasi jo pardavimo pasirinkimo sandorių galiojimas ir jis praranda iš pradžių sumokėtą įmoką.

Spekuliacinės strategijos, numatančios padidėjusį pelningumą dėl mažesnių investicijų, reikalingų palyginti su paprasčiausiu pagrindinio turto įsigijimu, dažnai nėra apsaugotos nuo didelių nuostolių, kurie gali viršyti pradines investuotojo investicijas.

Tikslinė rinka ir platinimo strategija

- Klientų tipas: išvestinėmis finansinėmis priemonėmis gali prekiauti neprofesionalūs klientai (taikomas tinkamumo testas), profesionalūs klientai ir reikalavimus atitinkančios sandorio šalys;
- Kliento patirtis ir žinios: klientai, turintys išsamių žinių (pvz., finansinis išsilavinimas ir 12 mėnesių patirtis prekyboje kitomis finansinėmis priemonėmis) apie prekybą nepastoviose rinkose;
- Klientų finansinė padėtis ir nuostolių patyrimo galimybė: investuotojai, kurie gali toleruoti nuostolius, lygius arba didesnius už pradinių investicijų sumą;
- Kliento tolerancija rizikai: didelė rizikos tolerancija, išskyrus tik apsidraudimo tikslus.
- Kliento tikslai ir poreikiai:
 - Investicijų laikotarpis: trumpas laikotarpis.
 - Investavimo tikslas: spekuliacinio arba apsidraudimo.
 - Likvidumas: turi būti galimybė anksčiau nutraukti investicijas.
- Platinimo strategija: tik vykdymas.

Rizika

Investavimas į išvestines finansines priemones paprastai yra susijęs su papildomos rizikos prisiėmimu, jau be investavimo į pagrindinį turtą. Dėl svertų, susijusių su prekyba išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, investuotojas gali prarasti ne tik savo pradinę investiciją, bet ir prisiimti papildomų įsipareigojimų. Be to, paprastai išvestinių finansinių priemonių sandorių rinkos vertės pokyčiai yra didesni ir kinta sparčiau nei su pačiu pagrindiniu turtu susiję pokyčiai. Išvestinėms finansinėms priemonėms įtakos turi ne tik pagrindinio turto kainų pokyčiai, bet ir tokie faktoriai, kaip likusi atitinkamos sutarties galiojimo trukmė, taip pat pasiūla ir paklausa.

- **Sandorio šalies rizika** – tai kredito rizikos rūšis, kai prisiimamas kitos sandorio šalies įsipareigojimų neįvykdymas įvairiomis išvestinių finansinių priemonių sandorių formomis. Pavyzdžiui, apsikeitimo sandorio atveju viena šalis gali neįvykdyti įsipareigojimų neatlikus apsikeitimo mokėjimo.
- **Rinkos rizika** – tai rizika, susijusi su bendrais veiksniais, darančiais įtaką visai finansinių priemonių rinkai, tokiais kaip šalies ekonominė padėtis, nacionalinių valiutų kursų nestabilumas, pagrindinių palūkanų normų pokyčiai ir kt.

- **Likvidumo riziką** turėtų apsvarstyti investuotojai, planuojantys nutraukti išvestinių finansinių priemonių sutartį iki jos galiojimo pabaigos. Paprastai likvidumo rizika yra rizika, kad investuotų lėšų nepavyks atsiimti norimu laiku. Prekyboje išvestinėmis finansinėmis priemonėmis gali būti sunku užbaigti išvestinių finansinių priemonių sutartis arba didelis siūlomų ir prašomų kainų skirtumas gali turėti įtakos prekybos pelningumui.
- **Tarpusavio sujungimo rizika** reiškia ryšius tarp daugybės išvestinių finansinių priemonių ir prekiautojų ir kaip šie ryšiai gali paveikti investuotojo pasirinktą išvestinių finansinių priemonių sandorį.

Apmokestinimas ir mokesčiai

Apmokestinimo tvarka skiriasi priklausomai nuo individualių aplinkybių ir kiekvieno kliento rezidavimo vietos mokesčių tikslais.

Taikomi mokesčiai:

- tarpininkavimo ir trečiųjų šalių mokesčiai, taikomi sandoriams su išvestinėmis finansinėmis priemonėmis;

Taikomi mokesčiai laikui bėgant gali keistis. Dabartinį kainyną galite rasti AB „Macte Invest FM“ svetainėje.